Zaburzenia rozwojowe

Grażyna Kącka

Rozwojówka

Niemowlęctwo (od urodzenia do ukończenia pierwszego roku życia) **kryzys ufność vs nieufność**

• pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia bezpieczeństwa

• negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia zagrożenia i niepewności

Okres poniemowlęcy (wiek 2–3 lata**) kryzys autonomia vs wstyd**

• pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia wpływu i skuteczności

• negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia niepewności i zawstydzenia

Wiek przedszkolny (wiek 3–6 lat)
kryzys inicjatywa vs poczucie winy

- pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do umiejętności realizacji celów
- negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do wycofania

Wiek wczesnoszkolny (wiek 6–11 lat)
kryzys poczucie kompetencji vs poczucie niższości

- pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do zdolności do uczenia się i pracy
- negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia niezdolności do wysiłku

Wiek dorastania (wiek 11–20 lat)
kryzys tożsamość vs rozproszenie

- pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia własnej tożsamości
- negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia braku celów i sensu w życiu

Wczesna dorosłość (wiek 20–35 lat)
kryzys intymność vs izolacja

- pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do zdolności do rozwoju siebie w związku z innymi ludźmi
- negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do izolowania się od innych z lęku o siebie

Środkowa dorosłość (35–60 lat)

kryzys generatywność vs stagnacja

• pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do zdolności do dbania o innych

• negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do zainteresowania głównie własną osobą

Późna dorosłość (pow. 60 r.ż.)

kryzys integralność vs rozpacz

• pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia sensu w życiu

• negatywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do poczucia rozpaczy z powodu mijającego życia

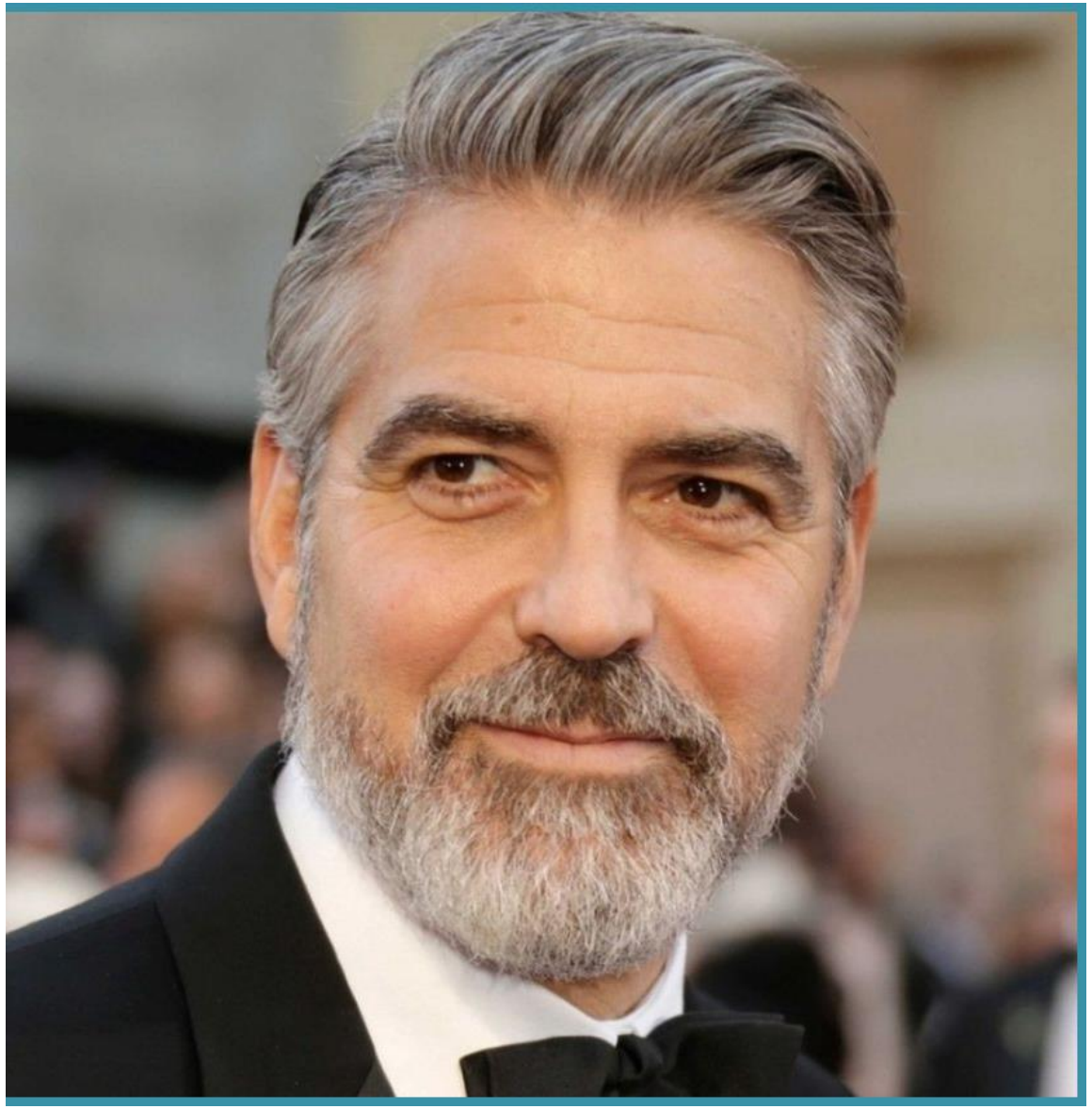

Jeszcze z psychologii rozwojowej

- W okresie wczesnego dorastania, wraz z rozpoczęciem procesu dojrzewania, **wzrasta niestabilność emocjonalna**.
- Nastolatek dąży do większej **autonomii** w relacji z rodzicami, co może być zarzewiem konfliktów.

U podstaw dojrzewania biologicznego leży **burza hormonalna**; przejawy tego procesu to przede wszystkim skok pokwitaniowy oraz ujawnienie się pierwszo- i drugorzędowych cech płciowych.

- Dojrzewanie dziewcząt i chłopców przebiega w nieco innym tempie i czasie. Dziewczęta dojrzewają wcześniej, zaś chłopcy dłużej i bardziej intensywnie. W przypadku obu płci proces dojrzewania poprzedzony jest dezintegracją ich zachowania i relacji z otoczeniem.

- Ciało staje się przedmiotem szczególnego zaabsorbowania oraz jest poddawane krytyce.

W Polsce badanie z października 2018 roku, 80 szkół, 69 miejscowości, ponad 1600 uczniów, CBOS

41% uczniów doświadczyło przemocy w szkole

24% uczniów doświadczyło przemocy psychicznej

12% doświadczyło przemocy psychicznej WIELOKROTNIE

11% uczniów została pobita

33% nauczycieli doświadczyło agresywnego działania uczniów

Rys. 4. **Jak często w szkole denerwujesz się, odczuwasz stres?**

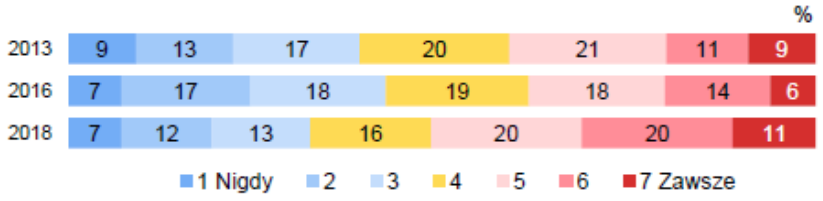

Jak często w szkole czujesz się doceniany(a), odnosisz sukcesy?

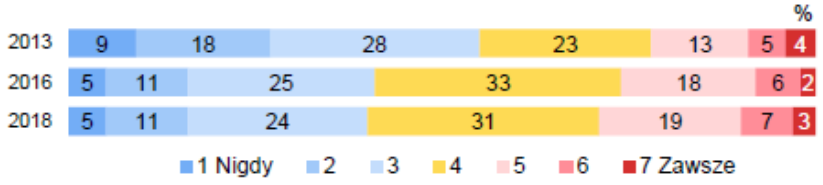

Badania KBPN

Rys. 6. **Czy jest w szkole taki nauczyciel/nauczyciele, którego/których szczególnie cenisz, szanujesz, lubisz, który/którzy jest/są dla Ciebie autorytetem/autorytetami?**

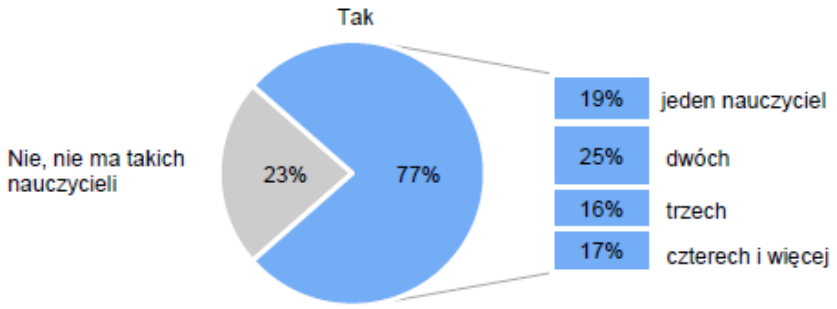

zaburzone

- Dorosły wpływa na rozwój dziecka
- Rodzice często nie akceptują zaburzenia
- Niektóre zaburzenia pojawiają się tylko w niektórych warunkach
- Warto przyjrzeć się: środowisku rówieśniczemu i relacji z innym dorosłym (ze sobą)

Obecnie w Polsce

- **W KAŻDEJ klasie** w polskich szkołach jest średnio jedno dziecko chore na depresję!

- **Każdego roku w Polsce popełnia samobójstwo około 200 młodych** ludzi, którzy nie ukończyli 19-ego roku życia.

- Szacuje się, że **co piąte polskie** dziecko, będzie miało co najmniej jeden epizod depresyjny przed ukończeniem 20 lat.

I jeszcze

- **8 tysięcy** polskich dzieci rocznie leczy się na depresję.
- **Co piąty nastolatek** ma stany lękowe, depresję albo inne zaburzenie psychiczne.
- Obecnie nie ma miejsc w żadnym dziecięcym szpitalu psychiatrycznym w Polsce.

Depresja maskowana

❖ Nie towarzyszy jej: obniżenie nastroju, apatia czy spadek aktywności

❖ Pojawiają się natomiast:

- Chroniczna bezsenność
- Nieustanne zmęczenie
- Bóle głowy i kręgosłupa
- Utrata apetytu lub objadanie się
- Stany lękowe
- Rozdrażnienie i wybuchy złości

Maski depresyjne

Maska somatyczna

- trudności ze snem
- spadek łaknienia
- bóle brzucha i głowy
- moczenie nocne
- męczliwość

Fobia szkolna

- trudności z koncentracją uwagi
- zaniedbywanie obowiązków
- niechęć do nauki oraz odmowa uczęszczania do szkoły

Niechęć do aktywności

- izolowanie się od innych osób
- skłonność do uciekania w świat fantazji
- poczucie bezradności
- brak zaangażowania w wykonywane czynności

Maski depresyjne - zachowania antyspołeczne

- zachowania agresywne w stosunku do innych
- autoagresja, np. samookaleczanie się
- buntowniczość
- alkoholizm, narkomania oraz inne formy uzależnień
- częste wagarowanie, ucieczki z domu

Autoagresywne

- Rozładowanie napięcia
- Zwrócenie na siebie uwagi
- Doświadczenie bólu fizycznego
- Poważanie wśród rówieśników

Zaburzenie jedzenia

- Anoreksja
- Bulimia
- Porównywanie się/rywalizacja
- Patologiczne trenowanie
- Dieta
- Ortoreksja
- Nawyki

co zrobić?

- Szybka reakcja, adekwatna, nie litość
- Wzmocnić rodziców – reakcja
- Warto znaleźć przyczynę

- nie zawsze chodzi o zwrócenie uwagi
- czasem to kwestia mody
- samotność

- Warto zwrócić uwagę czy nie pojawia się autoagresja

uzależnione

INTERNET

- Presja by być w sieci
- Fonoholizm
- Pornografia
- Selfie
- Wykluczenie
- Gry
- Hazard
- Rywalizacja – osiąganie

Niebezpieczne treści w sieci

tylko **28%**

nastolatków zadeklarowało jednoznacznie, że nie miało styczności ze szkodliwymi treściami.
N = 928, 9 - 17 lat

43%

badanych miało do czynienia z **brutalnymi obrazami**
N = 928, 9 - 17 lat

37%

miało do czynienia z treściami o tym, **jak popełnić samobójstwo**
N = 928, 9 - 17 lat

co **3** nastolatek

co najmniej raz w ciągu ostatniego roku **spotkał się w internecie z mową nienawiści**
N = 996, 11 - 17 lat

8,7%

doświadczyło mowy nienawiści osobiście
N = 996, 11 - 17 lat

32,3%

w ciągu ostatniego roku doświadczyło agresji na własnej skórze
N = 1249

38%

młodych ludzi, którzy doświadczyli czegoś nieprzyjemnego w sieci, nie wskazało żadnej osoby, z którą by o tym rozmawiali.

27%

przyznało, że jest sprawcą agresji
N = 1249

32%

sprawców było agresywnych online raz w miesiącu lub częściej
N = 308, 9 - 17 lat

30%

nie odpowiedziało na pytanie o sprawstwo agresji
N = 1249

źródło danych EU Kids Online 2018

Fundacja

Jak dzieci i młodzież korzystają z sieci?

82,5%

badanych codziennie łączy się z siecią **przez telefon komórkowy**

Być online

można wszędzie, a dostęp do sieci jest równoczesny z innymi czynnościami.

prawie **57%**

codziennie łączy się z siecią **poprzez telewizor**

prawie **40%**

za pomocą **laptopa lub komputera**

Ponad **1/5**

starszej młodzieży korzysta z sieci w dni weekendowe 6 lub więcej godzin

72,6%

dzieci i młodzieży ma swój profil w serwisie społecznościowym (w tym prawie połowa 9-10 latków)

Internet

najczęściej służy młodym ludziom do **komunikowania się z rodziną i przyjaciółmi, oglądania filmików, słuchania muzyki**

tylko **10%**

młodych przygotowało własne wideo lub muzykę i udostępniło online
N = 966, 11 - 17 lat

16,7%

stworzyło cokolwiek przy użyciu aplikacji mobilnej
N = 996, 11 - 17 lat

źródło danych EU Kids Online 2018

Fundacja

Edukacja medialna w domu i w szkole

64,5%

nigdy/prawie nigdy nie rozmawiało z nauczycielem o tym, co robią w sieci
N = 1249, z wyłączeniem „nie wiem"

48,3%

prawie **połowa**

przynajmniej czasami **otrzymuje porady od rodziców jak bezpiecznie korzystać z sieci**
N = 1249, z wyłączeniem braków i „wolę nie odpowiadać"

49,8%

prawie **połowa**

rodziców nigdy lub prawie nigdy **nie rozmawia z dziećmi o tym, co robią w internecie**
N = 1249, z wyłączeniem braków i „wolę nie odpowiadać"

ok. **40%**

wskazało, że nauczyciele często **podpowiadają jak bezpiecznie korzystać z internetu**
N = 1249, z wyłączeniem „nie wiem"

w ponad **30%**

przypadków zachęcali do korzystania i uczenia się z internetu
N = 1249, z wyłączeniem „nie wiem"

prawie **55%**

dzieci nigdy lub prawie nigdy nie rozmawiało z rodzicem co zrobić, gdyby coś w internecie je zaniepokoiło lub zdenerwowało
N = 1249, z wyłączeniem braków i „wolę nie odpowiadać"

1/4 uczniów

twierdzi, że nauczyciele **odbierają im czasowo telefony**

a **6%,**

że nauczyciele sprawdzają telefony uczniów

źródło danych EU Kids Online 2018

Fundacja

narcyzm dziecięcy

- Brak umiejętności przyjmowania krytyki (urażenie / agresja / wycofanie)
- Poczucie bycia niezrozumianym (jestem jedyny w swoim rodzaju / pozorne poczucie własnej wartości)
- Trudności w nawiązywaniu bliskich relacji (bliskość to ryzyko oceny) – komputer

narcyzm dziecięcy

- Okazywanie wyższości (lekceważenie, przewracanie oczami, westchnięcia)
- Zaabsorbowanie samym sobą (dokonuje szybkiej, powierzchownej oceny osoby/sytuacji)
- Brak empatii (nie interesują go inni)
- Zachowania pasywno-agresywne („mam ważniejsze rzeczy do zrobienia”)

co zrobić?

- Umożliwiać pracę w grupach
- Angażować w pomaganie innym (akcje charytatywne, wolontariat)
- Opieka nad zwierzęciem – uczy prospołecznych reakcji
- Słuchaj, ale nie daj się zmanipulować
- Nie daj się sprowokować!

Osobowość antyspołeczna

- Egoizm, łamanie norm moralnych
- Brak wyrzutów sumienia
- Integracja ze środowiskiem przestępczym (może być okresowa)
- Lęk, zaniżona samoocena, wybuchy złości

Typy przestępczości młodzieżowej:

1. charakterologiczna oparta na działaniach samotnych łamiących bez skrupułów wszelkie prawa

2. neurotyczna o charakterze epizodycznym, będąca wyrazem wołania o pomoc

3. wynikająca z niedostatecznie rozwiniętego sumienia i braku zdolności do identyfikacji z innymi

4. wynikająca z osobowości psychopatycznej

ADHD

- Zaburzone 5% dzieci Nadpobudliwość psychoruchowa
- Bardzo mocny kontrakt z rodzicami, współpraca niezbędna
- Zapewnienie bezpieczeństwa innym dzieciom
- Problemy z wyzwalaczami agresji (rywalizacja, urażenie)
- Porzuca zajęcia

co zrobić?

- Warto przeczytać opinię – zalecenia (leki czasem niezbędne czasem ważne żeby nie było leków)
- Ustalić z opiekunami jednolite oddziaływanie
- Przestrzegać zasad – muszą być jasno postawione
- Niezbędna nauka kontroli złości i kompetencji prospołecznych
- Kontrola własnych emocji
- Modelowanie prawidłowego zachowania.

asperger

- Spektrum autyzmu

❖ Nie patrzy

❖ Mowa ciała

❖ Krępujące zachowania

❖ Nietypowa tonacja głosu

- Ważna współpraca z innymi dorosłymi – jednolite oddziaływanie

reakcje

- czynności wykonuje w określonej kolejności
- często przypisuje konkretne osoby do danej czynności
- łączy wybrane aktywności z miejscami
- może wielokrotnie dopytywać
- negatywnie reaguje na zmiany aktywności
- sztywno trzyma się reguł
- lubi porządkować i segregować
- może mocno przywiązywać się do swoich prac i rysunków
- przywiązany do wybranego przedmiotu cały czas trzyma go w ręce
- jego dieta może być wybiórcza (dwa placki)

co zrobić?

- wprowadź powtarzający się plan kolejnych zajęć grupowych
- uprzedzaj dziecko o zmianach
- jeśli pojawia się jakaś nowa aktywność, warto opowiedzieć o niej wcześniej
- dawaj dziecku nie więcej, niż 2 – 3 opcje do wyboru
- upewnij się, że Aspi zrozumiał polecenie
- dziel zadanie na części składowe
- karty prace uproszczone, bez zbędnej ilości bodźców
- dziecko musi znać miejsce w którym może się wyciszyć lub wrazić złość

ROZWÓJ MORALNY – Lawrene. Kohlberg

I POZIOM PRZEDKONWENCJONALNY

Stadium 1 Orientacja na władzę i siłę (posłuszeństwo i kara)

Mama zabrania mi …

Zrobię tak, aby nie dostać lania

Stadium 2 Orientacja na korzyści i interes (zyski)

Nie kasuję biletu, bo na tej linii rzadko łapią

Oddam tę zabawkę jak mi dasz swoją

Będę się z Tobą bawić, jak mi coś dasz

Nie zrobię tego, bo Ty mi kiedyś odmówiłeś

ROZWÓJ MORALNY – L. Kohlberg

II POZIOM KONWENCJONALNY

Stadium 3 Orientacja „dobrego chłopca” i „grzecznej dziewczynki”

Jak to zrobię , to pani mnie pochwali

Inni lubią, kiedy tak się zachowuję

Nie ukradnę, bo stracę dobrą opinię

Stadium 4 Orientacja na utrzymanie porządku społecznego oparta na poszanowaniu autorytetów

Nie ucieknę, bo regulamin szkoły tego zabrania

Nie wezmę, bo prawo zabrania kraść

Wszyscy kradną to ja też

ROZWÓJ MORALNY – L. Kohlberg

III POZIOM POKONWENCJONALNY

Stadium 5 Orientacja legalistyczna, oparta na umowie społecznej

Nie ukradnę, bo to jego własność

Przestrzegam prawa, bo ono mnie chroni

Stadium 6 Orientacja na zasady i sumienie

Moje sumienie nie pozwala mi kraść

Życie człowieka jest najwyższą wartością

Moje zasady moralne mi na to nie pozwalają

Nie biorę łapówek, to nie jest w porządku, to nie jest uczciwe

Dziękuję za uwagę!

Grażyna Kącka